

Koll. 2.: RMK I. 1513.

(Teljes.)

Koll. 3.: RMK I. 1269a.)

(Teljes.)

Koll. 5.: RMK I. ~~1241b~~ 1226c.)

(Cím. hiányos.)

Bibl. D. Fidei.

~~B. V. 32~~

U. II. 21.

4
TITKOS ÉRTELMŰ LILIOM,

AZ AZ

U II. 21/2

BOLDOGSÁGOS SZŰZ

M A R I A, (2)

A ki

Szentséges születésével magában foglalván
a' Liliomnak tulajdonsághit; ki-ábrázolta önnön ma-
gában Christus Urunk hasonlatosságát, és mint egy Isten-
től születettnek, 's Isteneséttetettnek láttatott lenni.

EZEN

Elő nyelvel magyaráztatott Maria Thalban,

Nemes, és Tisztelendő

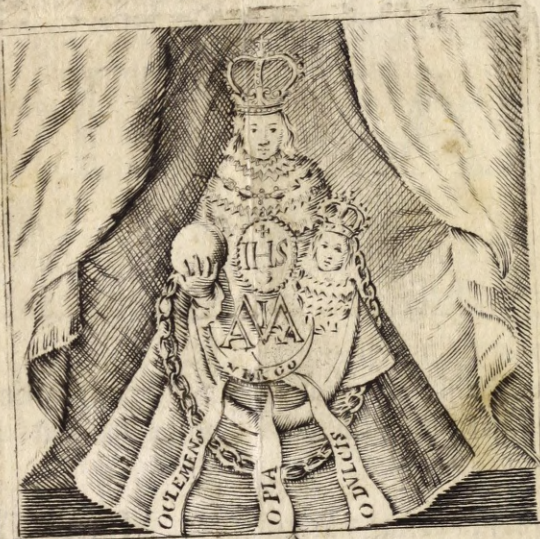
TALLIAN PETER

Paulinus által,

Midőn

azon thaLIConVentben krisztus VrVnknek gratiákkaL fénLő
Méletőségos szűz annyát kls Afizony napján kiValtképpen
Való aétatósággal őszVe gyűLt népség eLőrt tüz-
teLte VöLna.

Nagy-Szombathan Nyomtatott az Academiai bötűkkel,
Hermann János által, 1697. Ejsztendőben.



*Imago Tallensis Miraculosa, in Monasterio Tall
supra Posonium, apud P. P. S. Pauli primi Eremitae
Religiose colitur.*

Nemes, és Tisztelendő Páter

MAITHENY PÁL
Uramnak,

Sz. Pál Első Remete Szerzetében lévő Ne-
mes Thali Convent Fő Vicariussának &c. nekem
kedves jó akaró Uramnak.



*Z el-múlt napokban értvén, hogy Maria
Thalban Böldogságos Szűz Maria születé-
sének dicséretire, s az ő dicsőfsége hirdetésé-
re P. Tallian Péter Uram rendeltetett; min-
den gondolatomból, és igyekezetemből illen-
dőnek itéltem lenni, hogy ő Kegyelmének, a' ki sok helyeken
hirdette már az Isten igéjét, itt mi tájunkon Szűz Maria
dicső-*

dicsőítésének beszédét nap világra terjeszszem; hálgatásnak
setétségében nem hagyván annak dicséretit, kinek malasztí-
ban sokszor részes voltam; mellynek terjesztésével annyi val
inkább a' Bóldogságos Szűz tökéleteséginek hirt tovább men-
ne, 's mi-is jobban gerjedeznének Szűz Maria felséges méltó-
ságinak olvasásából az ő bocsúlásának öregbítésére. Haso-
lóképpen allendőnek alítottam lenni, hogy kegyelmednek, ked-
ves P. Vicarius Uram, úgy mint az említett Thali Convent
Fő Vicariussának be-ajánlyam:: Kegyelmedet, illeti jure
præminentia, ki sok rendbéli nagy érdeméért Fő tisztre
emeltetett; úgy reménlem, hogy az én réghi kötelességem-
nek bizonyítására való szolgálatom érdemes lesz, jó igye-
kezetemet egész kedvel fogadván. Ez alatt magamat jó aka-
rattyában ajánlván, maradok

Kegyelmednek

Kötelességgel való szolgája
's Attyafia,

Beliczey Ferencz,
Királyi Nemes Bazin Várafsának
Notariussa.

Jacob



Jacob autem genuit Virum Mariæ, de qua natus est Jesus, Matth. 1.

Jákób pedig nemzé a' Maria Férijét, kitől születtetett a' Jésus, ki Christusnak hivattatik. Sz. Máthé Evangelista könyvének 1. részében.



Szent Lélek nek malasztja által megvilágosított elmék, és az Istenes Tudományoknak bölcs értelmével bővelkedő Doctorok köteleztetvén kiváltképpen való tökéletességgel e' máj diesósseges Szent Anyához, Bóldogságos Szűz Mariához, nyughatatlanúl fáradoztanak, fáradozván mesterkedtenek azon, hogy mind a' szent Irásból szedegetett, s mind pedig fő törésekkel ki-gondolt hasonlatosságokkal legh alább árnyékoztatásképpen meg mutassák, és némínémű le-ábrázolással meg-ismértessék az áldott Szűz Mariának felséghes méltóságát, Isten malasztjának benne lévő tellyességet, tellyes szentséget, és az Emberi nemzethez való könyörületességét. Erre való tekintetből, vóltanak némellyek, kik Sz. Jeronimussal egygyet értvén (a) *Isaias* Prophetánál emlétt könnyű folyhócskéhez hasonlították, melyben *Ægyptus*-ban e' világra jó az Ur, és fel-háborodnak *Ægyptus*-nak, az az, e' világnak Bálványi, az ő szentséges szent színe előtt. Mások pedig len Agoston, és Bernárd Irás fejtegető szent Atyákkal azt állatták; hogy Maria az a' mennyei (b) *Aqueductus*, le-csurgó áldomásoknak csatornája, és folyóvize, melyből minden Isteni

(a) *Isa. 19.* (b) *Eccl. 24.*

A 3

áldá-

áldásoknak folyami minnyájunkra kézséges bővességgel terjed-
 nek. Maria Gedeon-nak az ő gyapja, melly megh-tellyefedett
 le-csöpögő mennyei gyönyörűséggel, égi harmattal, és a' kör-
 nyöslen körül lévő föld szárazon marada, mivel *tota se infudit
 plenitudo Divinitatis*, ő belé öntődött, tellyességgel ő belé izál-
 lott a' véghetetlen Istenség, el-annyira, hogy mi is abból ő álta-
 részesülnénk, kik nála nélkül *verè non aliud, quam terra arida
 sumus* nem külömbek vagyunk, hanem mint az harmat
 nélkül való száraz föld: így elmelkedik ténjel mézzel foló szök-
 kal bővelkedő Szentbernárd Apátúr. Ez az egyeb bölcsék egye-
 ző 's értelmestetfészek szerént a' gyönyörűségnek Paradicsó-
 ma, (a) *Paradisus voluptatis* mellybül az a' drágalátos éltető fo-
 lyóvíz bőven ki-folydogál, mellynek élelztő öntözőse után ví-
 rágzik megh-száradott földé szívünknek, lelkünknek, és min-
 dennémű érzékenségünknek. Ez ama (b) *Tbalamus* Agyas ház,
 melyben a' menyei Völegénya' Christus Jesus önnön magának
 el-jedzette, az emberi természetet, és megh-tesztelülven azt ma-
 gának társul vette, sőt magához kapcsolván, magával egyyeli-
 tette, és magában éppenséggel által változtatta. Ez ama (c)
Hortus conclusus, bé-rekesztetett, bé-zárattatott virágos kert,
 kinek az ő szűzessége mindenkori változhatatlanságában meg-
 maradt. Ez az Istennek Temploma, Szent Léleknek Királyi
 Széke, Dávidnak Tornya, Irgalmaśágnak Anyja. Sok dologh-
 volna, és fölötte nagy űdöt kívánna, ha rend szerént elő akar-
 nám számlálni a' Bölcs Tanító Doctöröknek (d) fok szép hason-
 latoságokkal, külömb külömb féle őszve hasonlításokkal, elmés
 ábrázolásokkal, és jelenésekkel fel jedzett okoskodásit, mel-
 lyekkel ez a' csudálatos Szűz Anya méltóságiban, malasztiban,
 szépségében, és szentségében árnyékoztatott inkább, hogysem
 elég-

(a) *Gen. 2.* (b) *Psf. 18.* (c) *Cant. 4.* (d) *Bonav. Damasc. Chrisof.
 Rich. à S. Vic.*

elégseggel ki-magyaráztatott. Félre hagyván azért mind a-
 zokat, egyes egyedül tetzett az én mái fel-tett szándékomnak
 czélozó beizédere nézve bölcs Salamonnak az ő aétatos elmél-
 kedése, a' ki őtet Isten képeben liliumhoz hasonlította mond-
 ván: (a) *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias*, mint a'
 lilium a' tövifek között, úgy az én szeretőm Mariám a' leányok
 között. Ugyan is igazán való lilium virág szál e' mái napon
 szentül született Bóldogságos Szűz Maria; melly a' meg-vezett
 természetnek undok gyökerétől el-fzakadván, közönséges bűn-
 nek tövifi között születvén, születve nevelkedvén, fem a' ter-
 mézet poshat táplójának bűnösségétől meg nem fertőztetett;
 fem a' bűnnek tövifeitől valamely részében megh nem sérte-
 tett, *defensa, non offensa*. Lilium, melly az ő szárának zöltségével
 a' mi üdvösségünk reménségét; az ő leveleinek fejjérségével lelki
 tisztaságát, és Szűzességét ki-nyilatkoztatta. Lilium, melly
 elejétől fogva tetzett menyégben az Atyának, kedvellette a' Fiú,
 szerette a' Szent Lélek, a' tellyes Szent Háromság úgy meg bő-
 csülte szépségben való alkottatással, hogy minden virágok é-
 keségét és illatját határozatlan fellyül haladná, (b) *Supergressa*
es universalis. Lilium, melly nem ama Poéták munkalkodo elmé-
 jétől ki-gondolt Juno Isten Afiszony tejétől vészti születését, ne-
 vedékenségét; hanem az igazán való Istentől voníza nemét, és
 születését ama mondás szerént: (c) *Ego ex ore altissimi prodivi,*
primogenita ante omnem creaturam; én a' felségeinek szájából
 származtam, első szülőtt vagyok minden teremtettt állat előtt;
 Jesus Sirák Fia könyvének 24. részében. Ide láttatott czé-
 lozni egy jelmés Magyar Versifita, Szűz Mariának égből való
 származását bizonyítván illy versekkel:

Ma

(a) Cant. 2. (b) Prov. 31. (c) Eccl. 24.

Ma születik Egek fényessége,
Föld kerektség egyik ékesége,
Szent Szűzeknek első dicsősége,
Fel derült napnak gyönyörűsége.
Örvendgyetek kised Mariának,
Fejér liliom szál bimbójának.
Egből származó virágocskának,
Ma született világ Aszfonyának.

Ah! ez az elmélkedés adott nékem okot, Christusban kedves Keresztyénim; hogy én mint egy szorgalmatos méhecske erről a' menyei Liliomról, nyelvemmel édes elmélkedések mézet ízedgetvén, egy mézes okoskodást formállyak, melyben meg-mutassam, hogy Szűz Mariánk égi Liliom lévén, annak mint élő Liliomnak neme és születése az Istentől eredetet véssen, attúl mint egy megh Istenesítettén. Bátorít engem Szent Máthé Evangelista e' mái Evangeliomban, midőn szándékkal, Szűz Mária Szüleinek nemit Christus nemzetsége nek laistromából ki-hadgya: *Jacob autem genuit virum Mariæ, de qua natus est Jesus*, értésünkre adván, hogy Szűz Maria Istentől születvén, és származván, neki tulajdon halandó szülei nincsenek. Bátorít engem Szűz Mariának liliomhoz való hasonlítását is, mely liliomnak két rendbéli tulaidonságiból és a' Bóldogságos Szűznek születésében foglaltatott egyéb malasztoknak fokaságiból, csékély tehetségem szerént előtőkben terjesztem égi származásával egybe kapcsolt Istenesítettettségét; gratiájúl vészem, ha szível, lélekkel, és csendes figyelmeteliséggel ébren léztek az halgatásban.

Az Uj Törvénynek nagy Kronistája szent Máthé Evangelista, e' mái dicsőséges szent napon Christus neme fájának rendit elő számlálván; minek-utánna eleinek számos seregít, nagy szorgalmatoskodással laistromban vőtte volna, Szűz Maria

ria szűléihez érkezhén, azoknak nemét fel nem jedzette, hanem Christus nemzetségének laistromát így fejezte-bé: *Jacob autem genuit virum Mariae, de qua natus est Jesus*; Jákób pedig nemzé a' Maria ferjét, kitől izűlettetett a' Jéhus, ki Christusnak hívattatik. Itt itt akarnám tudnom, Christusban kedves keresztyénim, mivel Szent Joákim, és Szent Anna Szűz Maria Szűléi olly felséges tőkélletességű Szentek voltak, hogy az ő szentségek emlékezetire leg-nagyobb elmék is meg-tantorodtanak; honnan származik tehát, hogy azoknak neveit Szent Máthé a' Christus nemzetsége Laistromában mély halgatással el-titkolta? Ennek a' titkos csomónak meg-fejtésére tekéntsük-meg valamennyire *Plutarchus* irálit, 's talántán föl-nyomozhattuk az említett kérdésnek magyarázattyát, Ez világ bíró Nagy Sándorról írván, azt jelenti, hogy midőn evvel a' Fejedelemmel, noha még kisdéddel, a' Macedoniai Pilla Városának Fő Papja el-hítette volna, őtet *Jupiter* Isten fiának lenni; mindazonáltal egykorban kétség kívül feledékenységűl víveltetvén, Phülöp Királyt Attyának nevezí; melyre való tekéntetből Nagy Sándor keményen meg feddettette ezen szókkal: *Cave, ne ullo casu mortalem appelles Patrem*. vigyázz, úgy mond, hogy semmi úttal, móddal halandót Attyának többé ne nevezz, mintha világosabban azt akarná mondani: fölöttébb is illetlen, hogy földinek mondgya magát egy Király Fia, ki mindenek fölibe fölsőbségre magasztaltatik, ki természetiben Isteni tulajdonságokkal tündöklék, kinek neme, szűletése *Jupiter* Istentől volna.

Ah! nem külömbözőképpen Szent Máthé emberek elméiben akarván óltani, hogy Szűz Maria Istennek Leánya volna, szántszándékkal, el tőkéllett akarattal a' Christus nemzetségének könyvében halgatással titkollya Szűléinek nevéket; mint ha illetlen dolognak ítélte volna lenni, Szűz Mariának földi szűletést tulajdonítani, kinek neme, gyökere az Isten volna, ki természet-

mészetiben önnön magához az Istenhez hasonlított, ki minden teremtetett állatok fölött való fölsőséggel föl magasztaltott. Szépen helyelíti ezen elmélkedésemet Szent *Damasenus*, midőn imígyen bölcselkedik: (a) *Merito terrenos Genitores excludit Mattheus; indignum enim putabat Mariam mortales habere Genitores, quæ celestes natales habebat*; méltán, úgy mond, ki rekeszti Szent Mathé Bóldogh Afzszony genealogiajának lástromából a' földi Szüleket, mivel hogy illetlen volna Szűz Máriát halandó Szülék Leányának mondani, holott mennyei születésből eredendő.

A' mellyből, csak az egyből is elégedendőképpen ki tetzik az ő mennyekből eredett születése. De vizsgáljuk a' czélul felvett Liliomnak kettős tulajdonságait, hogy azoknak elő hozásával annal valóságosabban ki nyilatkozzék az ő mennyei eredendőségével való Isteneséttettséghe. Első tulajdonsága a' Liliomnak az, hogy a' Völgyek mélységében a' sértegető tövises tüskék között születvén, a' több virágos seregek között olly ritka és természet szerént való szépséggel és fejérséggel virágozva ki nyílik, hogy fehér tisztaságos mi vóltával meg előzvé, és föllyúl haladván a' több virágokat, azok rendi közzül mint egy fel emeltetik; (b) *nulli florum excelsitas major*, úgy hogy ritka szépségétől édeséttetvén a' Poéták leg tisztab fejérségére nézve *Juno* Isten Afzszonytól származottnak alították lenni, annak tejérül vévén születését, nevedékenségét. Mit mondgyak a' ritka drágasággal és drága ritkasággal született Liliom virág szálunk, Boldogságos Szűz kis Afzszonyunk fölől? olly szép, olly tökéletes, hogy születvén, és nevelkedvén, gyengeségének még virágzásában kezde a' tisztaságnak szépségével fenyekedni, és annak kedves illatozásával, mint ama fehér Liliom szál, az ő mennyei szerelmes jegyefse előtt illatozni; *Butheus* mondásához képest *Lilium suave spirans Virgo Maria*
(a) *Damas. hic* (b) *Plin. l. 2. c. 5.* bym.

hym. 5. p. 132. Olly szép, olly tökéletes lelki testi válogatott szépséggel, hogy azzal fölfylül halladgya az ég alatt való alkotmányokat, sőt *supra choros Angelorum* az Angyalok szépsége fölibe is magasztaltatott, fel emeltetett, Szent Epiph. tetzesé szerént, *Sublimior Angelis facta est l. de laud. Mar.* Olly szép, olly cfinos, hogy nem különbben, mint a' Liliom, *expers maculae* femmi maculát és szeplőt nem szenvedhet; úgy ez femminémű éktelenséget, avagy tisztátalanságot: hanem születésének zengéjétül fogvált minden tisztaságot, minden jó illatozó, e-letre, tökéletes Szentségre való indulatot magában foglalt, *cum candore odorem, Damianus* Sz. Péter bizonyításaként *candescibat munditiâ, fragrabat odore Serm. 3. de Nat.* tisztasággal, fénylett, illatozásaál gyönyörködtetett, egy szóval: mindennemű tökéletességnek jósága, minden Istenes jó erkölcsnek firja mellyen szívében eresztetett, és csöpögtetett, annyira terjedvén illattya, hogy mindeneknél föllyeb valónak, mindenek fölibe fölségeséttetettnek, önnön magához a' mennyei Istenhez leg közelebb járónak íteltetett a' Szent Atyáktúl, menybül vévén származását, nem emberek elméjétül ki gondolt *Juno* Isten Ászfzonytól, hanem az igazán való élő Istenül nemét, és születését; Jéhus Sirák Fia bizonyításából: *ego ex ore altissimi prodivi*, én a' Felségesnek szájából származtam.

De hogy ne láttassam ennek a' Szent Szűznek egekbül való származását, és mint egy meg Isteneséttetettséget, csak a' most emlétett Sirák Fia bizonyításábā helyhezteni; beszédemet tágosb mezőre téritem, tudniillik a' Boldogságos Szűz Mariának Születésével vett emberi természetire, *ad statum naturae*, és a' természetnek rendin föllül való malasztira, *ad statum gratiae*, mellyel az Ur Istentül meg szenteltetett, meg ékeséttetett; hogy ezekrül fontoskodván, értsük meg tovább is az ő Isteneséttettségét, és Istentül vett eredendőséget. Tagadhatatlan do-



log, ha a' Bóldogsághos Szűz Afzszonnak emberi természetit *statum naturæ* tekentyük, hogy ebben a' több embereknel fölségesben fel emeltetett, Christus Urunk hasonlatosságát követvén, és mennyekből származását vévén. Mert hogy ha Christus Urunk emberi természete mennyei Atyától vett eredetet, és azon emberi természet meg Isteneséttetett az Isteni Személytől, mellyel őszve kapcsoltatott; hasonlóképpen a' B. Szűz Máriának emberi természete egekből vette származását, és mint egy meg Isteneséttetett; mivel az Isteni személyt maga Szentséges méhében hordozván, avval mint egy őszvé kapcsoltatott volt. Kire nézve mondotta volt *Arnoldus Carnotensis: Una est Maria, & Christi caro*, egy a' B. Szűz Máriával a' Christus teste. Mivel tehát a' Christus teste őszve kapcsoltatott volt az Isteni Személlyel, ettől eredetet vévén, és ugyan meg Isteneséttetvén: a' B. Szűz Mariá-is egy lévén avval a' Szentséges testél, mint egy meg Isteneséttetett, Istenesnek, s' Istentől származottnak lázott lenni. Igen helyessen tanította volt eztet Szent *Bernardinus*, előttem imígyen elmélkedvén: *Quod femina pareret Deum, fuit miraculum miraculorum; oportuit enim, ut ita dicam, feminam elevari ad quandam aequalitatem Divinam*, hogy, úgy mond, Afzszony állattól születtetett az Isten, csudáknak nagy csudája volt; mert arra szűkséggéppen kívántatott, hogy az Afzszony állat, az Istennek csak nem egyenlőségére, s' hasonlatosságára fel emeltetnék.

Mostan értyük meg titkos Szentségét egy jeles látásnak, mellyet Szent János Evangelistának mutatott az Isten: *Signum magnum apparuit in calo, mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim*; nagy jel lázott az égen, egy Afzszony állat napban ő'tőzve, és a' hold a' lábai alatt, és a' fején tizenkét czillagú Korona. Nyilván vagyon minnyájakok előtt hallomásul nem kétlem ez a' jelenés; de nem
velem

vélem, hogy azt érdeme szerént meg fontoltátok volna. Mert én ebben azt akarnám tudni, miért mondatik az Aszfzony állatt napban öltözve, és csillagokkal Koronázva. Talántán inkább kellett volna mondatni csillagokban öltözöttnek, és nappal Koronáztatottnak; mivel a' koronának dragábnak s' méltóságosbnak kell lenni a' ruházatnál; a' mint hogy a' nap is fényesb, és sokkal fölségesb a' csillagoknál. Meg felel erre az én Angyali elméjű Aquinumbéli Doctorem, Szent Thamás, és azt mondgya; mivel a' nap által az Ur Isten jelentetik, *Sol justitiæ, Christus Deus noster*, az Aszfzony állaton a' B. Szűz Máriát kell értenünk, melly *ideò dicitur mulier amicta sole, quasi tota repleta Divinitate*, azért mondatik napban öltözve, mint ha Istenes lévén egészen bé töltetett volna Istenséggel; miképpen a' ruházat, és nem a' Korona foglallja el az egész testet, ugy *tota repleta Divinitate*, az Istenség napjátul éppen el foglaltatott; azért mondatik tehát *amicta sole*, az Istenség napjában öltözve a' Szűz Maria, hogy őtet éppenséggel Istenesnek, az Istentől eredettnek, az Istenségtől mint egy bé töltetettnek ismerjük: Igy bizonyittya ezet Richar. à S. Victore mondván: *mulier amicta sole, & sol Divinitatis insulget ei, & circumfulget eam, & totam occupat*, az Aszfzonyi állat, a' B. Szűz Mária napban vagy on öltözve, és az Istenségnek napja belé fénlik, s' őtet környül fénli, és mindenestül el foglallva, nem külömben, mint a' ruházat az egész testet. Mellyből nyilván ki tetik, hogy a' B. Szűz Mária természete, *status naturæ*, és az ő teste magában ki ábrázolván az Isten hasonlatotságát, attul számazottnak lázrik lenni; mivel az Istenségtől bé töltetik, *Divinitate repleta*, mivel őtet az Istenség környül fénli, mivel ő a' Christus Istenes testével egyenlő, *una est Maria, & Christi caro*, azért éppen Istenesnek lázott lenni. Ah! nem csudálom imár, hogy *Dionysius Areopagita* Szent Pál Apostol Tanitványa olly batrán merészlet-

te mondani: *nisi ex ratione naturali & fide novissem, non esse aliam*
Deitatem, non putarem præter hanc esse aliam; úgy annyira kör-
nyűl fénylette, és foglalta, bē töltötte az Istenség a' B. Szűz
Máriát, hogy ha a' természet okoskodásából, és az igaz hit a-
gazattyából meg nem tanultam volna, hogy más Isten nincsen
azon kívül, a' kit Szent Pál Apostol prédikallott; azt gondolnám,
hogy a' Szűz Márián kívül más Istenség ne találtafék.

Itt jút eszemben *Apelles* híres Képiró cselekedeti: ez, a' mint
Plutarchus írja, magában valóságosan el tókélle, hogy *Venus*
Aszfzony képét vóltaképpen le ábrázollya, úgy hogy az Isten
Aszfzony kőzött, és annak képe kőzött természet szerént való
hásonlatoság, s' egyenlőség lenne. Kire nézve fölöttéb me-
sterkedett azon, hogy mind azokkal a' tókélletességekkel föl-
cinosítsa, s' ékesétsé munkáját, mellyek a' szépség Isten Asz-
fzonyáh z illendők vólnának; és mivel hogy a' földnek kerek-
ségén nem találá méltó szépségeket, félre hagyván a' földi dól-
gokat, szemeit az egékre fordítá; és így annak az Isten Aszfzony
szépségének le ábrázolására a' nap keletnek kebeléből a' ked-
vefséget, a' nap sugáritól a' tündöklő arany színt, az hainaltúl
kölcsönőzi a' piros bárfont, a' csillagoktól és holdtól a' fejjérséget:
melly után mindenéstül magát mesterséges munkájában fog-
laltván, azt olly szépséggel, olly kedvefséggel meg gazdagította,
hogy csúdalatos mesterségével tólségessen ki ábrázolta az
Isten Aszfzony, és annak képe kőzött való hásonlatoságot, és
egyenlőséget. Eképpen az Isten is Sálamon énekében hozzá
készülvén, hogy a' dicséreték féstékével, a' kedvefségnek ola-
jával le írja Szűz Mária képét; és azért le akarván ábrázni bel-
ső lelki szépségét természetiben, el kezdé az Istenség jobb keze
ujjainak hatható penicillussával, vagy is arany pennájával raj-
szolni Máriát, a' hajnal kebeléből a' bárfont vévén, *quasi aurora*
conspurgens, a' naptól a' kedvefséget, *electa ut sol*, az holdtól a'
szépséget,

szépséget, *pulchra ut luna*; annak utánna minden tudományát,
és mesteriségét ennek a' szép cfinálymánnak végbe vitelében
foglalván, az ő haját mennyei Király - színnel ékeséti, *coma tua
sicut purpura Regis*, annyira vévén munkáját hogy őtet, mint
egy Isteni hasonlatosságban helyheztetni láttatott. Ennek a'
mennyei képirátnak alkalmatosságával forgassátok föl valamen-
nyire az Irásokat, és fel talályátok bizonyára, hogy a' nagy, és
örökkén való képiró fok üdőknek folyási között formálta
Szűz Mária képét. Mert minek előtte ez a' szép kép születésével
e' világnak nagy piaczára ki tétetnék; annyi száz esztendőekkel
ez előtt az emberek imádták az ő képét, és ábrázását. Így az
Druiták, és *Kámosok* Francziai népek Szent *Damascenus* jedzéfe
szerént, minek előtte Szűz Mária születtetnék, fok száz eszt-
endővel az előtt egy felséges Templomot emeltek tisztessé-
gére, melly Templomnak aitájára illy szókat irattak: *Virgini
paritura* Szülendő Szűznek. *Constanczinápolyban*, a' mint *Ful-
gentius* bizonyította, egy réghi koporsói épületben arany *Lamina*
találtatott, kin ezen ízók vóltanak ki mecze: *Christus nasce-
tur ex virgine, & credo in illum*, Christus egy Szűztől születetik,
és hiszek en abban. Romában tudakozván győzedelmes *Octa-
vianus* nevű Császár az *Oraculomtól*, ki lenne *Successor*a, utánna va-
ló uralkodó a' birodalomban, felele: hogy egy Szűztől született
Zsidó, a' ki nem csak a' pogányozó Romai birodalmot, hanem az
egész pokloknek hatalmatságát diadalmaffán meg-győzven sem-
mivé téfzi: ez okáért leg ottan mingyárt egy Templomot épít-
tetett, fölben azt tétetvén: *Deo venturo, sicqz, Deiparae*. Meg-
testesülendő Istennek, és az ő Szent Annyának. Tehát kö-
vetközendőképpen annak az üdőnek nagy hoszszú vólta után,
midőn annyi üdők folyása, és annyi esztendők forgása után for-
máltatott az Istentől, és születése előtt annyi száz esztendők-
kel ábrázatiban tiszteltetett az emberektől; méltó, hogy mon-
dássek

da'sék Isten Leányának, avagy mennyekből eredendő Istenes magzatnak.

De talántán véletlen valaki utánnam vizsgálodván, azt mondani láttatik: a' Szentek is minnyájan Isten Fiai, ama' Koronás Próféta Dávid mondása ízerént: *ego dixi, Dñs esis, & Filij excelsi omnes*; mellyből következik, hogy nem kiváltképpen való nagy malaszt, és *Privilegium* az, hogy Bóldogságos Szűz Isten Leánya, és mennyei magzat. Nem tagadom, hogy a' Szentek Istennek Fiai: mindazonáltal Szűz Mária az Istennek első Szűlött Leánya, és minnyájokat fölylül halladván, az Istenhez leg hasonlatosab, s' minden gazdagságiban, mennyei malasztokban örökössebb, bizonyítván, ezeket önnön maga szájával a' Szent Szűz: *ego ex ore altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam*, én a' Felségesnek szájából származván, első Szűlött vagyok minden teremtetett állat előtt. Kétségh kívül vettetett dologh az, hogy minnyájan menybéli Urak, és az Istennek Fiai a' Szentek; öröktől fogva az Isten mindenhatóságának kebelében nemzetvén, és az Isteni malasztanak, szeretetnek tejétül nevelkedvén, *ecce ego lactabo, & loquar ad cor ejus* mondgya *Oseas*; de ugyan Bóldogságos Szűz előb izlelgette, s' elsőb ajakkal koltolta minden Szenteknél az Isten mellyébül a' mennyei malasztok edességes tejét: így erőssíti ezt (a) *Epiphanius* mondván: *Beata Virgo labia labijs conjungens prima omnium incomprehensum salutavit*; Első vólt a' Bóldogságos Szűz, a' ki Szent ajakat ajakkal egyben tévén a' meg foghatatlan Istenséget üdvozlötte. Fejezd bé tehát, hogy Szűz Mária Istennek minden Fiai között első szűlött vala, és ő felőle mondhatni: *Flos terræ, cujus cunabula descenderunt de calo*, földünk virága, s' Lilioma, mellynek származása az égből vett eredetet. Lilióm, melly nemét, Születesét az egekből vonza, és a' Felségesnek első Szűlött Leánya, s' leg hasonlób képe. Oh
(a) *Epiphani. hic.* melly

melly szerencsések lennénk, ha ezt a' képet az ahétatoságnak kezeivel a' mi szívünknek Templomában fel függesztenénk; ha ennek, a' mennyei elmékedések jó illattyával kedveskednénk; ha ötet, jó indulatoknak áldozattyával tisztelnénk; ha az ő szépségéhez és tiszta voltához illendő cselekedeteket alkalmaztatnánk; ha a' gonosz Hailandoságoknak, és csiklandoztató indulatoknak tisztátalanságát szívünkben ki-gyomlálnánk; akaratunkból a' mertéketlen, és rendetlen kívánságokat ki irtanánk, és a' tisztaságos életnek szépségét mennyei jóknak, malasztoknak édeségit, e' világ ártalmas szerelmének keferű mérgével nem egyeléténénk, nem mētelyeséténénk.

Lepjünk - ki már a' természetnek határából, *à statu naturæ*, és vizsgáljuk meg a' mennyei malasztoknak rendit, *statum gratiæ*, Liliomnak második tulajdonsága elő hozásával, hogy abban is valóságosan meg-ismérhesük, miképpen a' B. Szűz Mária Istenefnek látzott lenni, Christus Urunk hasonlatosságát magában ki ábrázolván, s' az égekből származását vévén. A' természet titkos dolgainak vizsgálója (a) *Plinius*, a' füveknek, és virágoknak mi vóltárul irván, azt tanította, hogy a' kerti Liliom magában olly erőt és hathatóságot foglal, mellynek hasznaival a' rothadandó testnek külömkülömbféle sebei meg gyógyittatnak, és a' nyavalyákban kinlódók, az egeségnek gyönyörködtető javaiban épségessen részeltetnek. Hellyén hagyom ezen *Plinius* bölcs oktatását: én, a' ki az orvosi Doctor-ságot nem tanúltam, nem is vizsgálodom ennek igazságáról; az Orvosoknak hagyom ítéletire. Elég az, hogy találtatik titkos értelem szerént olly hathatós Liliom virág szál, úgy mint mái napon Született Bóldogságos kis Aszszony, melly jó illatozásával mindeneket meg hat: melly kéz bennünket magában foglalt hasznajnak gazdagításával tellyesíteni; melly különben bizonyára, mint a' *Plinius* le ábrázolt Lilioma, mindeneket

(a) *Plin. l. 21. c. 19. & l. 25. c. 4.*

C

éleszt,

éleszt, elevenit, testi lelki nyavalygó embernek romlott vóltát
 újítván, és építvén. Világos, és kétség ki rekeszt ő bizonyi-
 tással állattya ennek valóságát (a) Cæsarius nevű bölcshimilyen
 elmélkedéssel: *Medicinâ B. Virginis Mariæ nihil est efficacius, nil
 salubrius; nec mirum, ipsa genuit Medicum, ipsa medicinam generis
 humani ex se produxit. Quid mirum, si apud ipsam sunt medica-
 menta sanitatum, quæ hortus est aromatum?* A' Bóldogságos Szűz-
 nek orvosságánál, úgy mond, nincs hathatósabb s' maradandó
 egésségű: nem is csuda; mivel ő szülte a' világra az egész em-
 beri nemzetnek gyógyítására szolgáló Orvost. Kire nézve
 nem kell álmélkodnunk azon, ha annál bővségeffen taláztatnak
 az egésség okozó orvosságok, ki minden drága Pátikáros főzer-
 számoknak gyönyörűséges Kerte. Erőfíti ezt Sz. Bernárd A-
 pátúr-is mondván: (b) *Per Mariam solidantur confracta, recu-
 jerantur perdita, renovantur vetera, & roborantur*; Szűz Mária ál-
 tal vastagíttatnak és erősítettnek az őszve rontotttak, romlot-
 tak, vízfűze térítettnek az el vesztettek, meg újítatnak a' rég-
 iek, épségre helyheztetnek beteges fáidalmokban fanyarodot-
 tak. Látsuk immár, melly helyeessen mondotta Szent Bona-
 ventura Doctor *Medicam Cælestem* Mennyei Orvosnak lenni a'
 Bóldogságos Szűz Máriát. De mivel erről a' gyógyító malaszt
 tulaidonságáról elmélkedünk; itt már tág mező nyílik, mel-
 lyen meszíze futtathatnám mind elmémet, s' mind terieszhet-
 nem bővén folyó szóllásomat, ha vagy ennek bővségével érkez-
 nem; vagy amannak sebessen futásával el s' fel érhetném jen-
 nek a' Szent Szűznek ki teriedett széles jó vóltát, malaszt ada-
 sinak áradott sokaságit, nyavalyálokhoz könyörülő szívtűl szár-
 mazott irgalmaságit, mellyeket annyira tulaidonúl magában
 foglalt, hogy minden dicsekedes nélkül ama Kerti Liliomhoz
 hasonlittassék, melly *redolet, & sanat*, illatozik, és gyógyít;

úgy

(a) Cæsar. l. 7, c. 26. de Assump. (b) Bern. serm. super Miss.

úgy ez minden kinlódó nyavalyálokhoz malasztinak kegye-
 ségével egyenlőképpen illatozik, és gyógyít. Bizonság ked-
 véért, (a) *Si bi tacuerint, lapides clamabunt*, ha velem edgyütt
 halgatnak a' keserves nyavalyákkal és betegségekkelátogat-
 tak, kiknek mindenkor könnyen és gyorsan nyúitotta segé-
 ségét; ha mind ezek halgatnak-is, *lapides clamabunt*, a' kővek ki-
 áltanak. Szűz Máriának (hogy a'többit halgatással el titkol-
 lyam) Thali Temploma, Templom falai körül fel áldozott Tá-
 blák kiáltanak. De vallyon mit? ah! mást nem annál, hanem
 mint a' fel kelő haynal kérés nélkül-is ragyogását, mosolygó sú-
 gárít ki terelítzi *non exorata exorior*: úgy ez nagy gyorsasággal,
 mosolygó szível, tellyes akarattal, gyors kézzel osztogattya
 adományit, gyógyító malasztit: nem volt olly nyomorúság
 szenvedő, súlyos betegségnek kinnyaiban gyótródó, kinek
 nagy gyorsan adományinak bőv folyását nem folytatta volna,
 kiknek elő számlálása a' fokaság miatt erőtlenségemet fellyül
 halladgya. Szóllyanak tehát én helyettem a' Templom falai-
 ra fel függesztett Táblák, Böldog Afiszonytúl vett malasztinak
 pöcsételezésére, és néki való kedveskedésre. Szóllyanak aka-
 rattyoknak belső indulattyából a'külömböző nemzetségekből
 egybe gyűlt fokaságból álló személlyek, kik fogadást tévén e'
 szent helyre, csuda tételeiben külömbféle malasztibā részesültek.
 Szóllyanak a'fok némák, sánták, bennák, vakok, és egyéb sú-
 lyos betegségekben nyavalygók, kik malasztiban részesülvén,
 magoktúl választott tisztelettel fietnek e' Szent Képhez, bő-
 csüllésének el követésére.

De hogy fel-vett útamat el ne vétsem, vizsgálja téreka'men-
 nyei malasztoknak rendire, hogy tovább-is Szűz Máriának
 égből eredendőségét szemeitek eleibe terjeszszem. Való do-
 log, hogy kiváltképpen való nagy malaszt a' többi között (b)
gratia curationum, a' föllyebb említett gyógyításnak ajándéka: és

(a) *Luc. 17.* (b) *S. Paul. 1. Cor. 12.*

jól lehet hogy önnön magát Christus Urunk menybül küldetett Orvosnak mondgya lenni, midőn (a) *Isaias* jövendöléséből, Atya Istentül a' végre égbül e' világra rendeltetett, hogy a' nyavalyákban kinlódókat meg gyógyítsa, ki (b) *sanitas in pennis ejus*, az egészséget szárnyon hordozza, hogy minden felé hamaréb érkezhesék annak terjesztésére: Mindazonáltal Bóldogságos Szűz-is, ugy mint *Medica coelestis*, égbül származó mennyei Orvosnak rendeltetett, Szent *Bonaventura* bizonyító szavai szerént, hogy a' betegségekben lévőket épségre állassa; ki, a' mi kisedd Szerzetünk ből eredendő Irás magyarázó Doctorunk (c) *P. Calius Pannonius* mondásaként: *Divinitus est ante secula ordinata Maria, ad curandas infirmitates nostras*, öröktül fogva, és üdök előtt rendeltetett az Istentül, nyavalyáink, és fájdalmink gyógyítására, 's enyhítésére; és így ez iránt-is egekbül vette származását a' mi Bóldogságos Szűz Afzszonyunk. Mit mondgyak az ő egyéb Malasztinak ajándékirúl? bizonyára mindenekben mennyeinek, 's Istenesnek láttatott lenni. Mert ha Christus Jésus vétek nélkül lévén, Istenes Férfiúnak hivattatott; azon véteknek undoksága és bűnnek fertelmessége nélkül lévén Szűz Maria-is, Istenes Afzszornynak mondásék, szükséges: ha Christus Urunkban mindennemű tökéletességek, jószágos cselekedetek tündöklöttek; mind benne találtattak azok a' Jóságok minden hiba, és fogyatkozás nélkül Szűz Mariában: ha Christus Urunk Üdvözítője, 's Meg-váltója volt e' világnak; tehát Sz. *Anselmus* mondása szerént a' Bóldogságos Szűz, *hoc promeruit, ut reparatrix perditis orbis dignissime fieret*, azt érdemlette, hogy Szent Fia által e' világnak meg-újítója lenne: ha Christus Urunk a' Szent Léleknek malasztja által fogantatott, és születtetett; Szűz Maria-is *Damascus*-béli szent János tanításához képest, nem természet munkálkodásával, hanem a' Szent Lélek Malasztjának erejével fogantatott Sz. Anna méhében, és

(a) *Isa. 61.* (b) *Mal. 4.* (c) *Calius Pan. super Cant.*

szü-

született: ha Christus Urunk születésével (a) *flos campi* mező virágjának, és *lilium convallium* gyöngy virágnak neveztetik, melly Sz. Bernárd magyarázásából, (b) *flos perpetuo vicens absque humana industria prodiit*, örökké virágozván nem természet munkálkodásától, vagy emberi serénységtől vette nevedékenséget; azonképpen Szűz Maria-is ma születvén *sicut lilium inter spinas*, tövisek között virágzó liliumnak hívatatik, melly *candens semper ab initio, & ante secula creata*, hanem kezdettől fogva, és az ődök előtt vette származását. Egy szóval, ha a' Christus Jéhus szentséges születésével, *lux de caelo descendens*, egekből le-szálló világosságnak, vagy *Stella orta ex Jacob*, Jákóbtól támadó csillagnak mondatik, úgy hogy annak támadásával (c) *gaudium magnum omni populo*, nagy örömmel töltetett-bé minden nemzetség: nem különbözö képpen e' mái Bóldog Szűz Kis-Afzfzonyunk születésekor (d) *nova lux oriri visa est*, új világosság, egekből szivárkozó fényesség, Jákob nemzettségéből származó *Stella maris* tengeri csillag láttatott támadni; úgy hogy *gaudium & tripudium apud omnes populos*, öröm és vigasság lőn minden népeknél, e' mái fényeskedő világosságnak támadása miatt.

Most látom már, 'salkalmasint veszem észre, mi okra nézve a' Bóldogságos Szűz, az ő csudálatos (e) Thali szent Képét égből származó világosság által való föl-találásában akarta mint egy egekből szivárkozottnak mutatni; midőn tudni illik Hazánkbeli sok háborúságokban el-rejtezvén a' szent kép, és egy a' Thali erdőkben lakozó ahétatos Remeték közzül, ezen Thali hegyek alatt gyönyörködtető pásitos völgyben, ki-buzgó, 's csergedezve folyó fris források között sétáldogalva, mennyei elmélkedésekben foglalatoskodnék; hirtelen égből szolgáló világossággal környékeztetettnek láttya lenni a' forrás kútát, melly

C 3

egek-

(a) *Cant. 2.* (b) *S. Bern. Sup. Cant. ser. 47.* (c) *Luc. 2.* (d) *Epl. 8.*

(e) *Origo S. Statuae Thallenfis ex Griesch. l. 1. c. 4.*

egekből szivárkozò világosságnak sugári alkalmatosságával föl-
találá a' kristály színű tiszta kút forrásban, a' Bódog Szűz Ma-
ria csudákkal tündöklő szent Képét : értésünkre adván,
hogy egekből származván, világosság által nyilatkozott-ki, *no-
valux oriri visa est*, és új világosság által vette ki-nyilatkozását.
Ez a' forrás kút, melly égből eredett fényességtől környül-
vétellett vala; melyben föl-találtatván csudálatos égi jelenés által
a' Szűz Maria Képe, *quasi lilium aurorae surgente*, mint a' fel-tetetzett
hajnallal virágzó lilium ki-nyilt; és miképpen a' lilium minden
nedvességét és fényességét az égből vészti, és annak hatalmából
és jóvóltából tartatik; így mivel ez a' titkos értelmű lilium, Isten-
nek öröktől fogva kiváltképpen való gondviselő kezében lé-
vén, a' mint hogy önnön maga az égből vette vala eredetét,
azon képpen ugyan azon égből származó világosság által vette
föl-találандóságát az ő szentséges Képe. Tulajdonsága a'
mosolygó hajnalnak az, hogy a' völgyekben *è vallibus progredior*
először ki-terjed fényességével, miglen a' levegő égnek
leg-felsőbb tartományában a' napnak ereje által fel-emelte-
tik : ennek hasonlatosságára a' Bódog Szűz *ut aurora* mint
egy ragyogással fel-keelő hajnal cselekedett, midőn Thali völ-
gyekben meg-jelent elsőben-is, miglen az igazság napja Christus
Jesús *Sol justitiæ Christus noster*, akarattya 's ereje által fel-emelte-
tett, és minden nemzetségeknek közönséges tisztetire tétellett
ezer három száz hetven hetedik esztendőben; hogy itt aéta-
tosságok gyakorlásával ötet tisztelnék, tisztelve bocsúlnék,
bocsúlva dicsőitenék; hogy itt dicsőítvén ötet minyájan szapo-
ra bővséggel, és ki-folyó mértékkel való mennyei malasztoknak
gazdagításával vizgáltatnáának, mellyhez képest *beati dice-
rent omnes generationes*, Bódognak mondanák Mariát minden
nemzetségek.

Ezekre nézve úgy tetczik nem vétek a'val, ha ezen hely-
séget

seget ki-vélfzem a' földnek közönséges nevezetiből, mivel nem *vallis lacrymarum*, siralomnak völgye, hanem (a) *deliciarum*, & *vallis omnis benedictionis*, minden vigasztaló áldásnak, bővséges adományoknak, és malasztoknak völgye. Nem vétek avval, ha szent Bernárd Apátúrral egyet értek, mondván: *in vallibus deliciarum facta est Mariae habitatio*, a' gyönyörűségeknek völgyében helyeztette a' Szent Szűz az ő kedves lakóhelyét, melyben *ut lilium Convallium* völgyekben termeni szokott lilium 's-gyöngy virág gyanánt illatozna; melyben *lilium inter spinas* lilomos együgyű fejer szépségével a' völgyek mélységében találandó sértegető tövíses tuskék között pompáskodnék; melyben éreztetné virágzásának kedves illatját, mutogatná szépségét, folytatná malasztinak cöppeit, 's tovább-is terjesztené belőle származó el fogyhatatlan jó ízű, virágzó, édesfélével folyó 's áradó gyönyörűségét. Tetszik itt nekem, ha töletek meg-engedtetik, hogy erről az így le-ábrázolt helységről Magyar *Anagrammát* formállyak, *Mária Tball*, az az, *Ab! illat már*. Ugyan is illat, kinek jó illatú híre, neve, ki-ment a' föld kerekiség határára; *illat*, mely jó illatnak ki-terjesztésével kész minden malasztoknak, adományoknak közlésével illatozni. Járulmányokat tehát ehez az illathoz, *ad lilium inter spinas*, ehez a' titkos értelmű liliumhoz, ettől kérjeteke malasztok csöppeiben való részefitést; mert kész minnyájatoknak vég nélkül való kegyelmességet nyújtani a' kegyes, kegyelmes Szűz Maria, *Clemens, pia, dulcis Virgo Maria*.

Végezetre tudnám nyújtanom, 's terjesztenem okoskodásomat szent Atyáktól szedegetett szép dicsőítő szókkal világoztanom, és magasztalnom ezt a' titkos értelmű illatos Liliumot, ezt az Istennek Leányát, és hasonló képét; de mivel önnön magában olly dicsőiségeffen, olly felségeffen világosított, elannyira magasztaltatott, hogy maga Apollo minden ékes szóllásával jobban, 's ékelesebben felőle nem szólhatna, felségesben

nem magasztalhatná: kin-k meg-fogására elégtelen minden gondolat, minden emberi elme homályos annak értelmére, minden nyelv csak pelypegető annak ki-magyarázására; azért én is a' dicséretekről csudálkozásra inkább, és álmélkodásra lépek, egyedül ő hozzá végső beszédemmel fordulván. Te hozzá azért tellyes szívűl el-válthatatlanul ragaszkodom, mái napon macula nélkül született Bó-dogságos Szűz Maria: mivel téged, a' Főlségesnek szájából származtatván az Atya Isten, maga Christus Urunk hasonlatosságára alkotott, hogy úgy mint egy Istennek láttatnál lenni: téged, mind természetben, *in statu nature*, mind természetnek rendi föllül való malasztban, *in statu gratie*, minden alkotmányi fölibe magasztalt, téged meg fedhetetlen étellel, ritka szépséggel, és tisztasággal plántált, hogy úgy mint a-ma' tejér Liliom szál illatoznál. Téged kérnek én általam te szent születésednek tisztességére egybe gyűlt halgatóim, titkon kiáltván, *(a) trabe nos post te, & curremus in odorem unguentorum tuorum*, vonny minket, és utánnad futunk a' te kenetid illattyára; vonny minket kegyessen, magadhoz szelidítvén minket, és nyomdokid követésére ferkengetvén; vonny minket, hogy sok szép jószágos cselekedeteknek ékeségére ki-virágozzunk, és az örök bódogságnak érdemére ki-gyümölcsözzünk, a' hol téged örökkön örökké dicsérheűnk. Ennek bé-telleyesítésére nézve kívánom ezen esztendőre való Magyar Chronographicummal,

hogy VrVnk IesVs ChrIstVsVnk szűz annyának thaLban IL-
Latozó LILIoM száLa VezéreLLye LeLkeInket az egek-
ben VaLó's örökkén Virágozó gyönyörűségben,
(a) Cant. 1. égben.

